

Bitwa pod Drzycimem

Kolejna wyprawa wojsk polskich, niosąca odwet za bunt uprzednio podbitych Pomorzan na Pomorze Wschodnie (Gdańskie) w roku 1091 spustoszyła znaczną część ziem pomorskich i dała wielkie łupy oraz jeńców. Nie udało się jednak ponownie przyłączyć tej ziemi do Polski. Wracające do domu wojska 5 kwietnia 1091 roku zostały zaatakowane przez Pomorzan nad rzeką Wdą (dawniej zwana też Bdą – może od „biegać”, czyli od szybkiego nurtu) w okolicy dzisiejszych miejscowości Drzycim lub Gródek. Wielogodzinna walka nie zakończyła się konkretnym rozstrzygnięciem. Polacy utrzymali pole bitwy (co według ówczesnych pojęć oznaczało zwycięstwo), a wojowie pomorscy wycofali się. Pościgu jednak nie podjęto. Wojska polskie poniosły duże straty w ludziach i łupach, co pozwala sądzić, że faktycznie walka zakończyła się ich porażką. Kronikarz Galla Anonim znaczne straty Polaków uważa za karę boską za naruszenie reguł wielkiego postu przez rycerstwo.

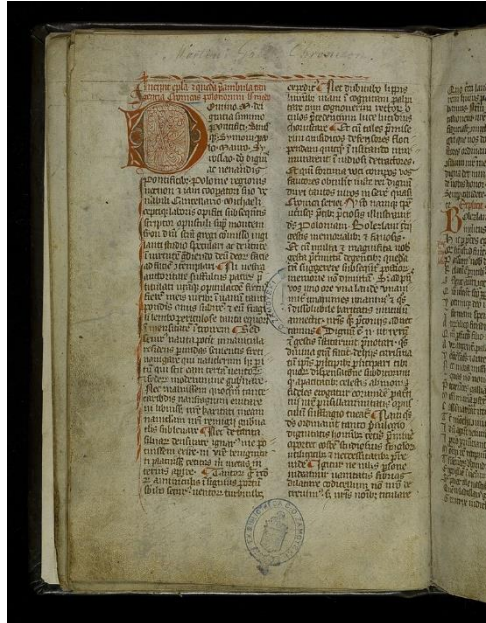
Ciekawym elementem bitwy jest fakt, że walczyli przeciw sobie wojowie polscy (czyli nasi rodacy) oraz Pomorzanie Wschodni, będący być może naszymi przodkami. Ziemie pomorskie wtedy nie były jeszcze częścią Polski, choć już od czasów Mieszka I starano się je podbić. Zamieszkiwały je plemiona słowiańskie, spokrewnione blisko z Polanami, Wiślanami, Ślężanami czy Mazowszanami. Pomorzanie wówczas nie byli ochrzczeni. Główne ich grody to Nakło, Gdańsk, Starogard Gdański i Tczew.

Dla upamiętnienia bitwy na wzniesieniu przy szosie Drzycim-Gródek, obok krzyża postawionego na miejscu dawnego cmentarza poepidemicznego, postawiono głaz, a na nim umieszczono tablicę ze stosownym napisem.

Sam Drzycim (kiedyś *Drzecim*) przez Galla Anonima odnotowany jest jako *Drzu*, a pod obecną nazwą w 1649 roku. Być może jest to nazwa osobowa niemożliwa do zrekonstruowania; współczesna odnosi się do „drzeć”. Niektórzy wyprowadzają ją od rdzenia *drz-* występującego w słowiańskim przymiotniku oznaczającym odwagę (porównaj „dziarski”). Drzycim to dawne dobra królewskie. W okresie zaborów był znanym ośrodkiem polskości. We wsi warto zobaczyć: neoromański kościół pod wezwaniem Matki Boskiej Pocieszenia (z ciekawym wnętrzem), cmentarz parafialny z nagrobkami z XIX wieku i mogiłą żołnierzy z września 1939 roku.

Leżący niedaleko Gródek (w dokumentach 1461) nazywa się tak zapewne od grodu pomorskiego (gród zwany *Grodesno* jest wymieniany w 1238 roku), a później zamku krzyżackiego. W starszej części wsi można zobaczyć; resztki zamku krzyżackiego, dwór z połowy XVIII wieku z zabudowaniami gospodarczymi i parkiem, stare domy drewniane i cmentarz ewangelicki. Nowa część Gródka oferuje do obejrzenia elektrownię wodną, zaporę, posąg Matki Boskiej Gwiazdy Morza w Zalewie Gródeckim, krzyż i tablicę upamiętniającą pobyt na spływie ks. Karola Wojtyły.

Jedynym źródłem informującym o bitwie pod Drzycimem jest Kronika Galla Anonima (*Kronika i czyny książąt czyli władców polskich*) napisana po łacinie prawdopodobnie w latach 1113-1116 przez nieznanego autora, zwanego przez badaczy Gallem Anonimem, obecnie raczej Anonimem tzw. Gallem. Jest to pierwsza spisana historia Polski, powstała na zamówienie Bolesława Krzywoustego. Nie wiadomo, skąd pochodził kronikarz. Hipotezy wiążą go z terenami francuskojęzycznymi (stąd Gall), ale też i z Wenecją, czyli Włochami. Był zapewne mnichem, a obyczaje średniowieczne i reguły zakonne (dzieła były dedykowane chwale Bożej przez jego służebnika) spowodowały, że celowo zataił swoje imię. Do Polski przybył w orszaku księcia Bolesława Krzywoustego, który wracał z Węgier z pielgrzymki pokutnej odbywanej za osłepienie swego brata (i konkurenta do władzy) Zbigniewa. Kronika składa się z ułożonych w porządku chronologicznym opowieści o władcach Polski z dynastii Piastów. Tworzą one trzy księgi, częściowo pisane wierszem – pierwsza mówi o przodkach Bolesława III Krzywoustego, a druga i trzecia opisuje czyny samego Bolesława.

Początek Kroniki w Rękopisie Zamoyskich odpis z XIV wieku (Wikipedia)

Władcą Polski w okresie bitwy pod Drzycimiem był Władysław I Herman z dynastii Piastów, syn Kazimierza Odnowiciela. Panował w latach 1079-1102, po wygnaniu jego brata króla Bolesława Śmiałego (Szczodrego) za zabicie biskupa krakowskiego św. Stanisława ze Szczepanowa. Przez część tego okresu władzę w jego imieniu sprawował palatyn Sieciech, zarządca dworu królewskiego i wojewoda. W roku 1090 na krótko podporządkował Polsce Pomorze. Obsadził swoimi załogami ważniejsze grody, a pozostałe w oznaczonym dniu i godzinie rozkazał spalić. Miało to zapobiec buntom. Ustanowieni przez księcia dowódcy grodów popełniali wielkie nadużycia, za co część ich została zabita przez Pomorzanie, a uczciwszym umożliwiono ucieczkę. Odwetowa wyprawa polska zakończyła się opisywaną bitwą. Po bitwie Sieciecha nad Wdą zaczął się okres wzajemnych pogranicznych najazdów, które skończyło dopiero podbicie Pomorza przez Krzywoustego, syna księcia Władysława.

Władysław Herman z cyklu „Wizerunki książąt i królów polskich” Ksawerego Pillatiego z 1888 roku (Wikipedia)

Sarkofag Władysława Hermana w katedrze płockiej (Wikipedia)

W 2021 roku nad Zalewem Gródeckim (na Wdzie) znaleziono nóż bojowy, prawdopodobnie tzw. langsaks, pochodzący z połowy VIII wieku, czyli z okresu około 350 lat przed bitwą. Nie jest on jednak powiązany z opisywaną walką.

Langsaks znaleziony w okolicy Gródka (Nowe Świecie 23.01.2022)

Materiały znaleziono w:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Bitwa_pod_Drzycimiem

https://pl.wikipedia.org/wiki/Kronika_Galla_Anonima

<http://biblioteka.kijowski.pl/sredniowiecze/gall%20anonim%20-%20kroniki.pdf>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Gall_Anonim

https://pl.wikipedia.org/wiki/W%C5%82adys%C5%82aw_I_Herman

„Szlaki turystyczne Ziemi Świeckiej”, praca zbiorowa red. Józef Malinowski, Osie 2020

*Opracował
Józef Malinowski*